

Obiectivul 2: Realizarea accesului universal la educația primară

Cuprins

1. Realizarea accesului universal la educația primară	3
2. Re-conceptualizarea învățămîntului în Republica Moldova.....	6
3. Accesul copiilor la programele de educație preșcolară	10
4. Situația copiilor instituționalizați	11
5. Asigurarea cu manuale școlare.....	14
6. Școala rurală mică în perioada de tranziție.....	16
7. Informatizarea învățămîntului preuniversitar.....	17
8. Concluzii	21

1. Realizarea accesului universal la educația primară

“Educația trebuie să fie dirijată în sensul dezvoltării personalității și talentelor copiilor, pregătindu-l pentru viața activă ca adult”

(*Convenția cu privire la Drepturile copilului, art. 29*)

Obiectivul nr. 2 din ”*Declarația Mileniului a Națiunilor Unite: dezvoltarea umană – obiectiv de importanță primordială*” constă în asigurarea accesului universal la educația primară. Conform acestui obiectiv, se preconizează realizarea sarcinii ce urmează:

Sarcini	Indicatori
Sarcina 3: Asigurarea posibilităților pentru toți copiii de a frecventa școala primară	6. Rata încadrării nete în educația primară 7. Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I-a, ajung în clasa a V-a 8. Rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani

Pe parcursul ultimilor ani, în sectorul învățământului din Republica Moldova, ca și în celelalte sectoare, sunt elaborate o serie de acte legislative și normative, inclusiv strategii și programe de dezvoltare. Dintre acestea fac parte, în afară de *Strategia preliminară de reducere a sărăciei, Programul de stat de dezvoltare a învățământului pe anii 1999-2005*¹, *Cadrul de cheltuieli pe termen mediu*², strategia națională *Educație pentru toți*³, este în curs de elaborare *Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei*. Documentele în studiu stabilesc obiectivele naționale calitative și cantitative pentru dezvoltarea învățământului, accentul punându-se pe lărgirea accesului și sporirea calității educației. În general, sarcinile stabilite în documentele oficiale se încadrează în lista obiectivelor dezvoltării la început de mileniu și se axează pe accesul universal la educația de bază și promovarea egalității genurilor.

Pentru monitorizarea implementării și evaluării fiecărui obiectiv, în majoritatea documentelor sînt stabiliți mai mulți indicatori, care, însă, nu coincid cu cei selectați pentru monitorizarea progresului în realizarea obiectivelor dezvoltării la început de mileniu. Datele statistice de care dispune în prezent Departamentul Statistică și Sociologie sînt prezentate în *Tabelul 1*.

¹ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Programului de stat de dezvoltare a învățământului pe anii 1999-2005 Nr. 984 din 26.10.1999. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 96-99/947 din 05.06.2002

² Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Direcțiile principale ale politicii bugetar-fiscale și cadrul cheltuielilor pe termen mediu (2003-2005) Nr. 693 din 03.06.2002. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 120-122/1050 din 04.11.1999

³ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Strategiei naționale “Educație pentru toți” Nr. 410 din 04.04.2003. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 70-72/1163-1165 din 15.04.2003

Tabelul 1. Evoluția indicatorilor educației

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Rata încadrării nete în educația primară, %	...	...	87,0	87,0	86,8	83,9
Rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani (conform recensământului din 1989), %	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7	99,7

Sursa: Educația în Republica Moldova. Publicație Statistică 2002/2003. Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova. Chișinău 2003.

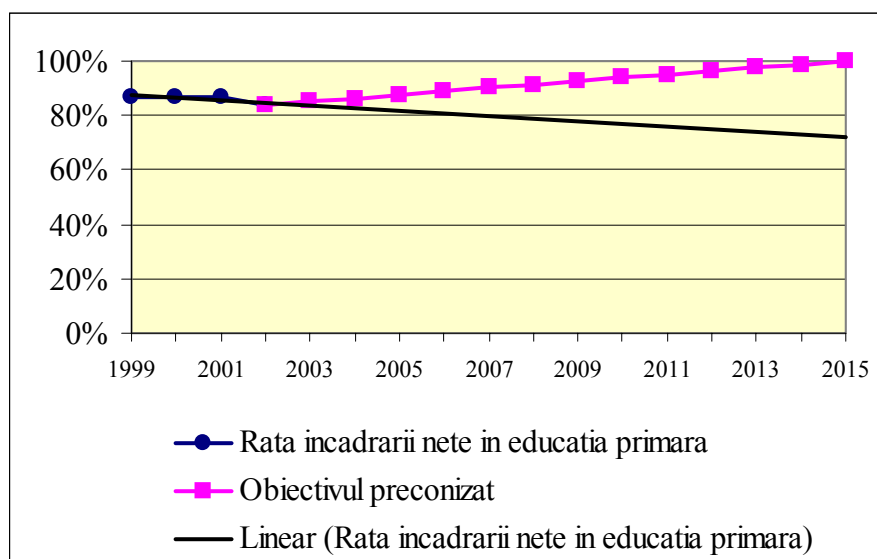
Accentuăm, că datele referitoare la rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani sînt irelevante întrucît reprezintă o simplă repetare a valorii obținute în cadrul ultimului recensământ al populației, efectuat în anul 1989 în fosta Republică Sovietică Socialistă Moldovenească.

O sursă importantă de date referitoare la realizarea *Obiectivului nr. 2* o reprezintă Studiul de indicatori multipli în cuiburi (MICS)⁴. Conform acestui studiu, datele statistice din anul 2000 ne demonstrează că rata științei de carte la persoanele de 15-24 de ani este de 98,7%, iar ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I-a, ajung în clasa a V-a este de 98,5%. Practic, nu există nici o diferență între regiunile urbane și cele rurale sau între sexe. Totuși, valorile acestui indicator depind de gradul de bunăstare a gospodăriilor: 96,4% pentru cea mai săracă și 100% pentru cea mai înstărită quintilă.

Cu regret, datele statistice complete ce caracterizează realizarea *Obiectivului nr. 2* sînt disponibile numai pentru anul 2000. În lipsa unor date statistice complete, perspectivele realizării *Obiectivului nr. 2* pot fi evaluate analizînd evoluția Ratei încadrării nete în educația primară. Extrapolînd tendința anilor 1999-2002 pentru următorii 15 ani se observă, că probabilitatea realizării acestuia este mică. (*Fig. 1*).

⁴ Studiu de indicatori multipli în cuiburi (MICS). Republica Moldova 2000 // UNICEF, Chișinău, 2000

Figura 1. Evoluția ratei încadrării nete în educația primară

Notă: Obiectivul preconizat reprezintă atingerea către anul 2015 a ratei de 100% a încadrării nete în educația primară

Sursa: Calculele Institutului de Politici Publice în baza datelor Departamentului Statistică și Sociologie al Republicii Moldova.

Una din cauzele ratei joase a încadrării nete în învățământul primar este ineficiența managerială cauzată, în mare parte, de lipsa informațiilor exhaustive și actualizate ce țin de personalul din învățământ (cadre didactice, manageri, personal non-didactic, personal tehnic), sursele de finanțare a învățământului și costurile reale ale acestuia, nivelul de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații, analizelor complexe a cadrului legislativ și normativ care asigură funcționarea învățământului. Paralel cu cele menționate, trebuie să facem o analiză a necesităților informaționale pentru fiecare nivel de management educațional, precum și periodicității colectării fiecărei informații și elaborării rapoartelor. Evident, pentru aceasta este necesară crearea grupurilor speciale de lucru pe fiecare domeniu în parte.

Dacă ne referim la realizarea ODM ce țin de educație, trebuie să menționăm că în prezent, nici capacitățile Ministerului Educației, nici cele ale Departamentului Statistică și Sociologie nu permit calcularea operativă și exactă a indicatorilor nr. 6–8.

Astfel, rata înrolării nete în învățământul primar poate fi calculată numai dacă se cunoaște exact numărul copiilor de vîrsta respectivă și numărul de copii înscriși în clasa I-a. Întrucît clasele respective se regăsesc practic la toate nivelurile și toate tipurile de instituții de învățământ, iar debutul școlar devine obligatoriu pentru copiii care au împlinit vîrsta de 7 ani la 1 septembrie, însă este admisă înscrierea în clasa I-a și a copiilor de la 6 ani, colectarea datelor pentru calcularea indicatorului respectiv este foarte dificilă.

La fel, este foarte dificilă calcularea numărului de elevi care încep clasa I-a și ajung în clasa a V-a, deoarece nu este elaborat un mecanism viabil care ar duce evidența abandonului și repetenției, atît la nivel regional cît și la nivel național.

Calcularea ratei științei de carte la persoanele de 15-24 de ani poate fi efectuată în baza datelor unui recensămînt național sau în baza sondajelor gospodăriilor casnice, dar și aceasta constitui o dificultate dacă ținem cont de migrațiunea internă și cea externă a populației.

Pornind de la faptul că realizarea *Sarcinii nr. 2* depinde, în mare măsură, de situația generală din cadrul sistemului educațional, ne propunem, în continuare, să analizăm domeniile critice ale învățământului din Republica Moldova.

2. Re-conceptualizarea învățămîntului în Republica Moldova

Reformarea continuă și permanentă a educației și învățămîntului este o legitate a lumii contemporane. Învățămîntul și educația din Republica Moldova, însă, ca și cele din alte țări ex-comuniste, n-au urmat cursul general al istoriei și civilizației umane, fiind încadrat, pînă la finele anilor 80, în sistemul educațional și managerial sovietic, pentru care legile și legitățile sociale își aveau originea doar în birourile ideologice ale Partidului Comunist. De aceea paradigma sovietică a educației s-a pomenit, practic, izolată de dinamica dezvoltării culturale a secolului XX. Școala sovietică a reprodus paradigma educațională a lui *Comenius*, pe parcursul a șapte decenii, adică s-a menținut, ca paradigmă educațională socială, la nivelul secolului XVII, realizînd, printre altele, și funcția de izolare totală a educației și învățămîntului de dezvoltarea culturală a Europei și a întregii omeniri.

După declararea independenței istoria ne-a mai dat o șansă de re-vitalizare a ființei noastre naționale, inclusiv printr-o educație și un învățămînt, construite pe principiile și axiologia lumii contemporane.

Nota definitorie a reformei învățămîntului din anii 2000-2001 este centrarea pe elev, valorificarea și îmbogățirea potențialului său creativ prin optimizarea activității instructiv-educative, prin demersuri diferențiate și individualizate, pe bază de interdisciplinaritate și prin antrenarea/provocarea gîndirii divergente. Învățămîntul este preconizat a fi gratuit, asigurat de stat, refractar la discriminarea ideologico-partinică, politică, religioasă, rasială, națională.

Componenta epistemologică a reformei prevede democratizarea, umanizarea acestuia, unitatea, diversitatea, accesibilitatea și adaptabilitatea sistemului de învățămînt, instituirea instruirii formative, declară caracterul laic al învățămîntului în instituțiile de stat. Componenta teleologică a reformei preconizează cultivarea respectului pentru drepturile și libertățile omului, indiferent de apartenența lui etnică, de proveniența socială și atitudinea față de religie – principii consemnate în Carta Națiunilor Unite; educarea stimei față de părinți, față de identitatea, limba și valorile culturale ale poporului, precum și față de valorile naționale ale țării în care trăiește, ale țării de origine și față de valorile civilizațiilor diferite de a sa.

Trecerea la paradigma învățămîntului formativ, generat de societatea post-industrială și adecvat acesteia, a condiționat elaborarea concepțiilor tuturor disciplinelor școlare prevăzute de planul de învățămînt. Acestea au servit drept repere conceptuale importante pentru elaborarea *Curriculumului de bază*⁵ și a curricula disciplinelor școlare, pentru elaborarea de noi manuale și ghiduri metodologice, pentru desfășurarea stagiilor de perfecționare și dezvoltare profesională, elaborarea unui nou concept de evaluare a succesului școlar.

Concepția generală și concepțiile disciplinelor școlare au re-orientat efectiv procesul educativ de la învățămîntului totalitar sovietic la învățămîntul european democratic, care este un învățămînt național în sensul că servește menținerii și dezvoltării identității celor educați/formați, a valorilor naționale, sociale, culturale, religioase ale persoanei și ale poporului din care face parte, ale societății, culturii, religiei, spațiului geografic etc., în contextul cărora se desfășoară educația și învățămîntul, avînd ample deschideri la valorile umanității. Contextul fiecărei discipline școlare angajează o epistemologie adecvată pentru sistemele de obiective și finalități, pentru selectarea și structurarea conținuturilor educaționale, pentru selectarea și combinarea optimă a tehnologiilor educaționale. Epistemologia disciplinei școlare reprezintă o interacțiune a conceptelor științelor, literaturii, artelor, tehnologiilor care se predau/se învață, și a principiilor didactice și educaționale.

---

⁵ *Curriculum de bază. Documente reglatoare* // Vl. Guțu, Vl. Pâslaru, V. Goraș et al. Editura TipCim, Cimișlia, 1997

Elaborarea și renovarea *curriculumului* a ocupat o poziție importantă în acțiunile de reformare a învățământului. Prin definiție, curriculumul școlar constituie o “traducere” în limbaj pedagogic a politicii educaționale, a valorilor general umane și naționale, a căror purtătoare este școala. Curriculumul, spre deosebire de programa școlară tradițională, prevede centrarea învățământului pe nevoile de formare/dezvoltare ale elevului/studentului. El oferă accesul nelimitat la orice fel de conținuturi/valori, creativitate tehnologică învățătorului și profesorului, libertate în educație elevului/studentului, o mai mare, mai liberă și mai responsabilă participare a părinților la procesul educațional, descentralizarea managementului procesului educațional etc., adică un spectru larg de libertăți umane și profesionale, pe care nicidecum nu le putea oferi învățământul sovietic totalitar și îndoctrinat.

Elaborarea curriculumului național a constituit consecința necesară de reformă globală a societății, întrucât schimbările la nivelul acesteia reclamă schimbări la nivelul sistemului de învățământ, dar și de trecere la o nouă paradigmă educațională, care avansează demersul pentru centrarea educației și învățământului pe persoana celui educat/format, nu pe comunicarea de materii de predare-învățare, ca în învățământul societății industriale. A fost elaborat *Curriculumul de bază* pentru învățământul preuniversitar și curricula pentru învățământul primar, gimnazial, liceal. Odată cu implementarea curriculumului a început și elaborarea unei noi generații de manuale școlare.

Elaborarea de curricula și de manuale, formarea specială a cadrelor didactice pentru a activa cu noile documente și manuale, elaborarea și implementarea unei noi concepții de evaluare reprezintă cele patru componente ale proiectului co-finanțat de Guvernul Republicii Moldova și Banca Mondială *Dezvoltarea învățământului general (obligatoriu)*. Reconceptualizarea celor patru domenii este recunoscută de specialiștii în domeniu drept obligatorie oricărei reforme școlare și capabilă să asigure succesul acesteia.

Pe parcursul anilor 2000–2003 instituțiile din subordinea guvernului au efectuat mai multe cercetări vizînd impactul reformării sistemului educațional. Aceste cercetări descoperă noi fațete, fenomene, cauze etc. care influențează reformele din învățământ. S-a constatat că problemele formării actorilor reformei din unitățile școlare sunt de trei feluri: de mediu, de motivare, de formare a cunoștințelor, competențelor și atitudinilor.

Printre *punctele forte* ale sistemului de învățământ din Republica Moldova au fost indicate: conștientizarea rolului conducerii profesionale în toate sferele vieții; entuziasmul, răbdarea profesorilor; resursele umane; trecerea la instruirea în baza curricula; învățământul alternativ; sprijinul Băncii Mondiale; dorința celor de jos de a efectua schimbarea.

Părțile slabe ale sistemului de învățământ sunt reprezentate de: dificultățile și problemele perioadei de tranziție – lipsa adaptării, stabilității, imprevizibilitatea situației sociale; problema resurselor umane, materiale, financiare, informaționale; posibilitățile de motivare a personalului sunt foarte limitate, în special în plan financiar; concentrarea excesivă asupra problemelor curente în defavoarea problemelor strategice; concentrarea excesivă asupra resurselor materiale în defavoarea resurselor informaționale, scăderea interesului față de carte; abandonul școlii de către organele ierarhic superioare; încadrarea insuficientă a tinerilor specialiști în procesul de învățământ, ceea ce duce la îmbătrînirea corpului didactic al școlii generale secundare; nefuncționarea legilor (ex.: perfecționarea cadrelor didactice o dată la 5 ani nu se realizează decît parțial din lipsa mijloacelor financiare în bugetele locale); lipsa unui sistem managerial bine gîndit; lipsa standardelor naționale privind managementul educațional; dependența excesivă față de autoritățile publice locale; tratamentul inadecvat și incorect al profesorului școlar, al intereselor și drepturilor copiilor din localitățile rurale; lipsa literaturii didactice și metodice, a instrumentarului didactic; pregătirea slabă a copiilor preșcolari (în special a celor din localitățile rurale); atestarea incorectă și ineficientă a cadrelor didactice; dezacordurile asupra modului de îndeplinire a atribuțiilor; căderile de morală; mecanismul de dirijare a unității de învățământ.

Printre *sarcinile de urgență majoră* prevalează: schimbarea motivațiilor, a aspirațiilor legate de rolul educației în prezent și mai ales în viitor; acordarea directorului a statutului de funcționar public; acordarea autonomiei școlare; asigurarea de eficiență legislației în vigoare; ridicarea prestigiului pedagogului; asigurarea materială, financiară și informațională a unităților școlare de învățământ.

Se poate constata astfel că baza conceptuală și cea didactică a educației și învățământului în Republica Moldova sunt elaborate, reforma acestui domeniu fiind în continuare în dependență de reușita modificării mentalității cadrelor didactice și a elitei politice care să asigure în fapt principiul declarat al priorității naționale a învățământului.

Evident, în procesul realizării reformei s-au reliefat unele momente contradictorii, legate indisolubil de paradigma școlii din trecut. Aceste contradicții au un adânc substrat filozofic și vizează anumite dualisme, sunt actuale și inevitabile pentru orice sistem educațional orientat spre o nouă paradigmă educațională. Dualismele indicate ar urma să fie anulate pozitiv prin asigurarea continuității reformei – un principiu fundamental mai ales pentru sistemele de organizare umană. Ministerul de resort și-a propus să răspundă acestui principiu prin stabilirea unor obiective prioritare pentru anii 2000-2001. Indicăm în continuare aceste obiective deoarece ele reprezintă unicul exemplu, în ultimii 55 de ani, de elaborare a unei strategii de activitate a Ministerului Învățământului, riguros fundamentată științific și experiențial, strategii corelate în contextul problemelor actuale ale învățământului din arealul culturii europene:

1. Redistribuirea competenților și responsabilităților în domeniul învățământului la nivel central de management educațional (între ministere și departamente).
2. Stoparea declinului și stabilizarea situației la toate nivelurile și treptele învățământului.
3. Optimizarea și nu reducerea, ca pînă în prezent, a cheltuielilor. Sporirea investigațiilor bugetare, atragerea resurselor extrabugetare, schimbarea politicii de cadre.
4. Descentralizarea managementului educațional în cadrul reformei teritorial-administrative. Delimitarea competențelor și responsabilităților pe verticală: minister – direcții județene – instituții.
5. Colaborarea cu partenerii sociali în scopul creării unui sistem de învățământ participativ. Flexibilitatea învățământului, satisfacerea nevoilor locale, atragerea comunităților locale vor contribui la soluționarea multor probleme ale învățământului.
6. Continuarea procesului de formare și consolidare a noilor structuri instituționale și organizatorice. Elaborarea cadrului legislativ și normativ adecvat.
7. Operaționalizarea și monitorizarea Programului Național de dezvoltare a învățământului pe anii 2000–2005.
8. Elaborarea programelor locale de dezvoltare a învățământului. Aceste programe se vor baza pe *Programul Național de Dezvoltare a Învățământului* și vor fi orientate spre satisfacerea cerințelor locale, fiind coordonate la toate nivelurile de management local.

Obiectivele indicate urmau a fi realizate printr-o serie de acțiuni coordonate pe verticală și orizontală, eșalonate în termene concrete, cu responsabili concreți, indicatori de evaluare verificabili pentru fiecare etapă de implementare⁶.

Unele concretizări ale principiilor *Concepției dezvoltării învățământului în Republica Moldova* le realizează *Concepția educației în Republica Moldova*⁷, autorii căreia își propun o

---

⁶ *Orientările prioritare ale Ministerului Educației și Științei pentru anul 2000 și perspectivă* // Buletinul învățământului, 2000, nr. 1-2

delimitare a educației realizate în procesul instructiv-educativ formal de educația nonformală, realizată în afara clasei și a școlii. *Concepția* reia atitudinile valorice față de om, viață, cultură, muncă, Patrie, expuse în *Concepția dezvoltării învățământului în Republica Moldova*, și care urmează a fi formate în anii copilăriei și adolescenței.

Revigorarea spirituală a societății a impus modificarea *Legii Învățământului* și introducerea în planul de învățământ, ca disciplină obligatorie pentru clasele I-IV, și opțională pentru celelalte clase, a disciplinei *Educația moral-spirituală*, prin care se înțelege reconstituirea integralității valorilor morale și a celor religioase, separate artificial de ideologia comunistă prin ateismul militant și interzicerea religiei în școală și în societate. În perspectivă didactică, însă, disciplina școlară *Educația moral-spirituală* își propune, în conformitate cu prevederile *Constituției*, care separă Biserica de Stat, delimitarea valorilor spirituale ale religiei de aspectul dogmatic al religiei, acesta din urmă fiind de competența exclusivă a Bisericii⁸. Avînd în vedere raportul de forțe politice în parlament și în viața socială a Republicii Moldova această soluție de readucere a religiei în școală este unica posibilă la etapa actuală de dezvoltare a învățământului.

Accentuăm faptul că, deși în învățământ au fost operate modificări de fond, Republica Moldova nu și-a elaborat pînă la moment o *doctrină politică a educației*, redată într-un document juridic cu statut organic, refractar perpetuării diverselor culori politice în parlament, adică a unei doctrine care să asigure stabilitatea și caracterul ireversibil al reformelor efectuate. Cauza principală a acestei situații este incertitudinea strategiei politice a guvernanților și a populației, care este neomogenă:

etnic: o mare parte din populația băștinașă ori își declină identitatea românească ori în general nu acordă vreo importanță apartenenței naționale, celelalte etnii fiind de orientare prorusă și/sau prosovietică;

cultural: majoritatea populației o reprezintă generațiile de oameni formați preponderent în contextul variantei sovietice a culturii ruse;

confesional: prezența a două mitropolii – Mitropolia Basarabiei, creată în perioada interbelică și subordonată tradițional Bisericii Ortodoxe Române, și Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, creată de curînd de Biserica Ortodoxă Rusă pe teritoriul Republicii Moldova pentru a-i submina unitatea și integritatea confesională, precum și a unui număr mare de secte, care concurează cele două mitropolii;

economic: nici una din estimările specialiștilor făcute pînă la moment nu atribuie economiei tenebre mai puțin de 60%; sub aspect etnic, proporția averilor deținute este în defavoarea populației băștinașe; aproape un milion de populație aptă de muncă – din cele 4 mln. în total, fac munca la negru peste hotare, ne fiind protejate în vreun fel și care – un lucru și mai important! nu participă la viața politică a țării;

ideologic: generațiile mai în vîrstă sunt decepționate și speră la revenirea în socialism; un număr mare de persoane din generația celor care au luptat pentru eliberarea națională au abandonat-o decepționați și s-au conformat la legile dure ale societăți pe care statul o reglementează din ce în ce mai puțin; generația educată în școli după 1987 reprezintă speranța schimbării, dar, din cauza dominației fărădelegii și a corupției, nu poate impune societății o voință politică precumpănitoare, determinantă.

În pofida problemelor și a impedimentelor de tot felul, reforma învățământului din Republica Moldova este unica reformă socială care a reușit la toți parametrii, ea datorîndu-se nu atît factorilor de decizie politică și managerială ci mai degrabă intelectualității care, pe parcursul a deja cincisprezece ani, realizează un martiraj fără precedent în Europa

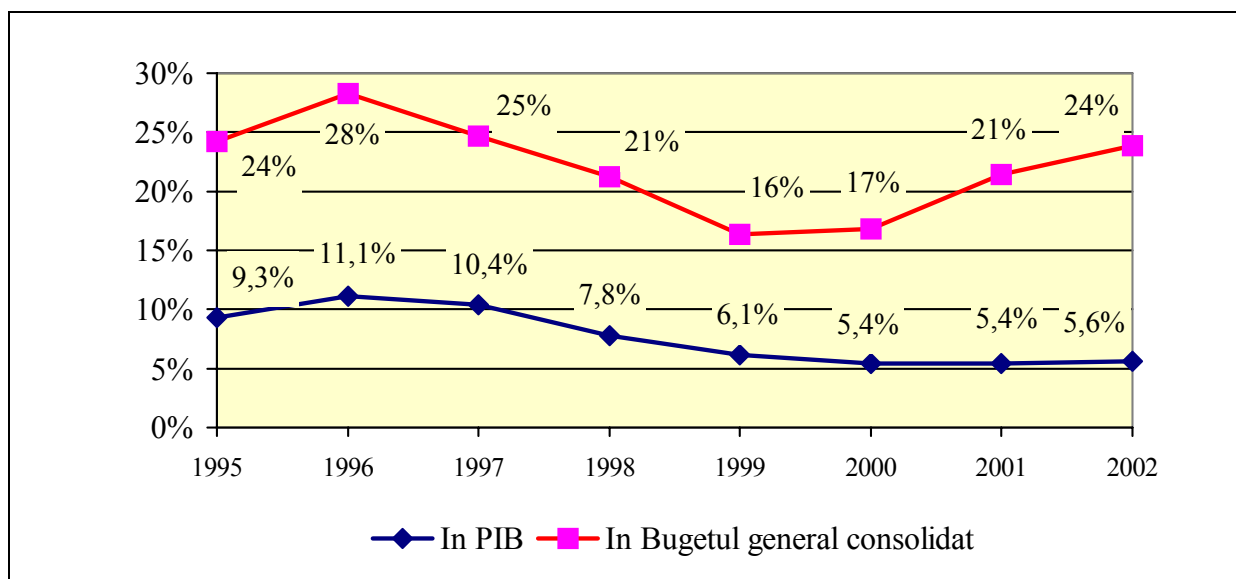
---

⁷ *Concepția educației în Republica Moldova* // Ministerul Educației și Științei, Chișinău, 2000

⁸ *Concepția educației moral-spirituale a elevilor* // Ministerul Educației și Științei / VI. Pâslaru, A. Cara, V. Palaria, 2001

Occidentală, pentru a oferi tinerei generații șansa decisivă de a depăși condiția existențială a părinților, în aceasta văzîndu-se și speranța pentru rezidirea identității naționale a populației care formează poporul acestui stat.

Figura 2. Cota cheltuielilor publice pentru învățămînt (1995–2002)

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova.

3. Accesul copiilor la programele de educație preșcolară

Tradițional, în Republica Moldova, accesul copiilor de 0–7 ani la programe educaționale se realiza prin sistemul de instituții preșcolare publice: creșe pentru copiii de 1,5–3 ani și grădinițe pentru cei în vîrstă de 3–6(7) ani. Lipsa voinței politice și absența unei strategii naționale vis-a-vis de această categorie de copii, au redus simțitor accesul copiilor de 0–7 ani la programele de educație și dezvoltare timpurie și la diminuarea calității acestora.

În ultimii șase ani numărul instituțiilor preșcolare din Republica Moldova s-a redus cu 29%: de la 1680 în anul 1995 la 1192 în anul 2002. Majoritatea grădinițelor rurale care încă mai funcționează își sistază activitatea în perioada de iarnă pentru 3–4–6 luni, pretextul fiind lipsa agentului termic, dar și din cauza atitudinii iresponsabile a autorităților publice locale. Fiind închise, unele grădinițe nu-și mai reiau activitatea luni și ani la rînd, reducînd dramatic accesul la educația timpurie pentru un număr mare de copii. Clădirile, baza materială și didactico-metodică a grădinițelor închise se pierde. Multe edificii sînt vîndute sau date în arendă pentru un termen nelimitat, fiind folosite în scopuri străine educației: depozite, cămine, firme. Pentru a fi salvate, unele instituțiile preșcolare au fost transformate în școli primare sau în complexe educaționale de tipul “grădiniță – școală primară”.

Tabelul 2. Instituții preșcolare

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Numărul de instituții de învățământ preșcolare	1 680	1 596	1 497	1 399	1 201	1 135	1 128	1 192
Copii, <i>mii</i>	161,3	146,9	138,8	126,0	101,0	93,7	96,5	104,0
În % față de numărul de copii de vîrsta de 1–6 ani	45	43	43	40	37	36	38	40
Cadre didactice, <i>mii</i>	17,6	15,0	14,7	13,2	9,8	8,9	9,0	9,6

Sursa: Departamentul de Statistică și Sociologie al Republicii Moldova.

Accentuăm faptul că conform Legii învățământului pregătirea pentru școală este obligatorie numai pentru copiii ce au atins vîrsta de 5 ani. În cazul acestor copii situația este relativ mai bună, rata globală de școlarizare constituind 77%. Ceilalți copii nu frecventează grădinița sau grupele de pregătire către școală din diverse motive, cauza cea mai frecventă fiind de ordin material: lipsa resurselor financiare pentru a achita taxele cerute de grădiniță, lipsa de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru perioada rece a anului, absența grupelor respective în multe localități rurale mici.

4. Situația copiilor instituționalizați

Fiind o ființă umană fragilă, pentru o dezvoltare armonioasă, copilul, în evoluția și devenirea sa, are nevoie de sprijin și protecție continuă. Copilului care trăiește în condiții deosebit de dificile sau se află în dificultate din cauza problemelor de dezvoltare trebuie să i se acorde o atenție deosebită. Susținerea și educarea copilului aflat în dificultate este, evident, o prerogativă a statului și a societății în ansamblu.

În Republica Moldova sistemul instituțional de îngrijire și educație a copiilor în dificultate este o structură complexă aflată în subordinea a trei ministere: Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Educației. Instituțiile de îngrijire și educație a copiilor în dificultate sunt finanțate în mod diferit: o parte din ele sunt finanțate de la bugetul central, iar altele de la bugetele locale.

Ministerului Sănătății este responsabil și dirijează activitatea caselor specializate pentru copiii de vîrsta 0–6 ani cu diverse maladii și deficiențe psiho-fizice, orfani sau abandonți. Aceste instituții asigură realizarea următoarelor obiective: îngrijirea, tratamentul și reabilitarea copiilor. La împlinirea vîrstei de 7 ani copii sunt transferați în instituțiile rezidențiale de învățământ subordonate Ministerului Educației, iar copiii cu deficiențe psihice și neuro-fizice severe sunt transferați în instituțiile Ministerului Muncii și Protecției Sociale. În prezent, în subordinea Ministerului Sănătății se află trei case de copii cu o capacitate de 410 locuri, numărul de copii instituționalizați fiind de 385. Casa Republicană de Copii este finanțată de la bugetul republican, iar casele de copii din Chișinău și Bălți – de la bugetele locale.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei este responsabil de activitatea caselor internat pentru copii cu dizabilități psihofizice severe (paralizie cerebrală infantilă, epilepsie, schizofrenie, retard mental mediu și sever etc.), în care ei beneficiază de îngrijire, întreținere și asistență medicală. Aceste instituții acordă asistență copiilor în vîrstă de 6–18 ani. După atingerea vîrstei de 18 ani persoanele respective sînt plasate în casele pentru adulți, subordonate aceluiași minister. Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei are în

subordinea sa două case de copii – cea din Orhei cu capacitatea de 340 locuri pentru băieți și cea din Hîncești cu capacitatea de 200 locuri pentru fete. În aceste instituții sunt plasați copii din toată țara, finanțarea fiind diferită – casa de copii din Orhei este finanțată de la bugetul central, iar cea din Hîncești de la bugetul local.

În subordinea *Ministerului Educației* se află instituțiile de tip internat pentru copii orfani, copiii rămași fără îngrijirea părinților, pentru copii cu boli cronice, cu deficiențe motorii, senzoriale și mintale și pentru copii cu diverse anomalii în dezvoltare fizică și psihică. Obiectivele acestor instituții constau în crearea unor condiții decente de întreținere, educație și recuperare, ocrotirea vieții și sănătății copiilor. În instituțiile respective copii se află de la vârsta de 6 pînă la 16–17 ani. La etapa actuală în subordinea Ministerului Educației se află 62 de instituții, în care sînt îngrijiți și educați circa 12500 de copii. Aceste instituții sînt finanțate de la bugetul central (37 de instituții) și de la bugetele locale (25 de instituții).

În cele trei case de copii subordonate Ministerului Educației sînt internați 140 de copii. Direcțiile prioritare de activitate ale acestor instituții rezidă în crearea unor condiții normale de întreținere apropiate de cele din familie, identificarea modalităților de plasare a copiilor în familii (adopția, tutela), pregătirea pentru integrarea socială.

Circa șase mii de copii ce provin din familii socialmente vulnerabile sau temporar au rămas fără îngrijirea părinților sînt îngrijiți și educați în 18 instituții de tip internat în care se organizează studii gimnaziale. Ca regulă, acești copii provin din familii în care nu sînt asigurate condițiile necesare pentru întreținerea și educația lor: familii sărace cu mulți copii, familii incomplete (un părinte decedat, mame solitare, părinți divorțați), părinți care nu lucrează, familii cu mediu needucogen etc. Statul, în baza deciziilor organelor autoadministrării locale, temporar își asumă responsabilitatea pentru întreținerea și educația gratuită a acestor copii. Perioada de aflare a copiilor în astfel de instituții depinde de ameliorarea stării materiale sau a climatului educogen din familiile respective.

Școlile speciale sînt destinate pentru îngrijirea, tratarea și educația copiilor cu deficiențe fizice și senzoriale, cu comportament deviant, cu tulburări neurologice și ortopedice, deficiențe auditive sau vizuale. În prezent, în aceste școli sînt internați circa 1250 copii cu deficiențe fizice și senzoriale (orbi și slabi văzători, surzi și hipoacuzici, deficiențe locomotorii etc.). Instituțiile respective au drept obiectiv educația, corecția, asistența medicală și reabilitarea copiilor în scopul asigurării dezvoltării fizice și psihice și integrării lor ulterioare în comunitate.

Școlile de tip sanatorial, în total 3 gimnazii, cuprind copiii cu maladii cronice ale sistemului cardio-vascular, copiii cu boli neurologice în vîrstă de 7–16 ani. Copiii din aceste instituții sînt selectați în baza unor examene medicale și ulterior externați după reabilitarea și întremarea sănătății timp de 6–12 luni. Școlile sanatoriale au drept scop asistența medicală, reabilitarea psiho-fizică și educația copiilor bolnavi.

Cele 28 de școli auxiliare reprezintă cel mai mare grup de instituții rezidențiale, în care se realizează educația și corecția dezvoltării copiilor cu deficiențe intelectuale lejere și medii. Contingentul acestor instituții constituie circa 4 mii copii. Majoritatea copiilor din aceste instituții, aproximativ 85%, sînt din familii socialmente vulnerabile. Copiii se află în instituții pînă la absolvirea învățămîntului obligatoriu de 9 clase.

Analiza situației existente arată că instituționalizarea copiilor este impusă de mai mulți factori, factorul principal fiind sărăcia și problemele asociate ei. Ierarhizarea cauzelor instituționalizării este dependentă de tipul instituției. Pentru copiii din instituțiile auxiliare, pentru copiii cu deficiențe senzoriale, deficiență motorii și boli cronice sărăcia este o cauză esențială, dar totodată adicentă, cauza primară fiind deficiența în dezvoltarea psihofizică a copilului. Copiii din instituțiile de tip general (școlile-internat, casele de copii, orfelinatele) sînt instituționalizați din cauza problemelor din familie, evident, sărăcia fiind cauza primară.

Cu regret, în Republica Moldova practic nu există un mecanism de ajutorare a copiilor aflați în dificultate fără a apela la metoda cea mai nedorită – instituționalizarea lor. Datele

statistice din anul 2000 reflectă următoarea situație privind asistența acordată copiilor pînă la instituționalizare: numai 35,10% din copii au beneficiat de asistență medicală specializată, iar 28,75% de asistență pedagogică (au frecventat instituția preșcolară și/sau școală de la locul de baștină); 8,08% au primit un ajutor social (pensii), în 22,96% de cazuri informația respectivă lipsește. Acest fapt demonstrează foarte clar că asistența psiho-pedagogică, medicală și socială acordată copilului pînă la instituționalizare este inefficientă, iar lipsa în comunitate a acestor servicii impune instituționalizarea lui. În consecință, cel mai frecvent plasarea copiilor în instituțiile rezidențiale de îngrijire și educație este inițiată de părinți și de consiliile pedagogice ale instituțiilor locale de învățămînt. Menționăm, că inițierea de către părinți a procedurii de instituționalizare a copilului (51,02% din toate cazurile de instituționalizare) este făcută la sugestia consiliilor pedagogice și/sau a lucrătorilor medicali. Mai mult ca atît, în 43,69% de cazuri de instituționalizare, procedura respectivă a fost inițiată de mai mulți subiecți locali, fapt ce confirmă ipoteza că chiar și cadrele de specialitate încă nu au conștientizat rolul benefic al integrării copiilor respectivi în viața comunității. Evident, acest lucru va complica și mai mult procesele de deinstituționalizare a copiilor care ar putea beneficia de o îngrijire și o educație adecvată în familie sau la locul de trai.

În general, condițiile de trai ale copiilor instituționalizați sînt grele. Cauzele acestei situații sînt cunoscute – finanțarea insuficientă și utilizarea nerațională a mijloacelor modeste alocate de stat, de comunitatea locală și de organizațiile de binefacere. Finanțarea anuală este doar la nivelul a 54,8% din necesități. În consecință, administrația instituțiilor respective poate asigura numai achitarea plăților curente pentru hrană, serviciile comunale, haine și unele obiecte de uz cotidian. Lipsa acută de finanțe nu permite alimentarea copiilor conform necesităților fiziologice ale organismului în creștere și organizarea alimentației dietetice. Subnutriția cronică reprezintă un factor de risc major pentru dezvoltarea fizică și psihică a copiilor, provocînd scăderea capacității de muncă, deficiențe în dezvoltarea intelectuală. Tot din cauza finanțării insuficiente, în 80% din instituțiile de tip internat lipsesc medicamentele și trusele necesare pentru acordarea asistenței medicale, iar examinările profilactice ale copiilor au fost efectuate numai în 50% din instituții. Majoritatea lucrătorilor medicali din aceste instituții nu au categorii de calificare și nu au trecut în ultimii cinci ani cursuri de perfecționare profesională.

Prin urmare, la etapa actuală se impune intervenția tuturor factorilor responsabili de îngrijirea și educarea copiilor aflați în dificultate în scopul perfecționării sistemului legislativ, juridic și de protecție socială, reevaluării modului de organizare și de funcționare a sistemului instituțional, crearea și dezvoltarea serviciilor de alternativă. Pornind de la multitudinea factorilor ce condiționează instituționalizarea, prevenirea acestui fenomen ar fi eficientă prin intervenția activă asupra cauzelor instituționalizării:

la nivelul familiei – prin măsuri de protecție socială a familiei, prin asistență medicală și psiho-pedagogică a copiilor aflați în dificultate, prin suport financiar, suport juridic, consiliere etc.;

la nivelul școlii – prin elaborarea unor programe eficiente de dezvoltare, educație și recuperare a copiilor aflați în dificultate, prin crearea de școli incluzive pentru copiii cu probleme de dezvoltare și probleme sociale, prin organizarea timpului liber al copiilor din familiile vulnerabile, incomplete, cu probleme relaționale etc.;

la nivelul comunității – prin implicarea autorităților locale în crearea de servicii alternative de îngrijire, educație și recuperare a copiilor aflați în dificultate, prin schimbarea atitudinii și mentalității autorităților și a societății în raport cu copiii aflați în dificultate, prin facilitarea accesului copiilor aflați în dificultate și a familiilor acestora la servicii alternative de îngrijire și educație;

la nivelul național – prin restructurarea modelului actual de instituționalizare, prin elaborarea unor programe pentru formarea și dezvoltarea profesională a personalului implicat în educarea, recuperarea și integrarea copiilor aflați în dificultate, prin crearea alternativelor la

instituționalizare în localitățile rurale. Este absolut necesară promovarea programelor de asistență socială în formă de indemnizații lunare copiilor aflați în dificultate, invalizilor, familiilor numeroase etc.

5. Asigurarea cu manuale școlare

Formal, pînă în anul 1998, manualele se distribuiau elevilor fără plată prin intermediul bibliotecilor școlare. De fapt, resursele bugetare alocate Ministerului Educației erau absolut insuficiente, iar manualele necesare proveneau mai mult din donațiile externe decît din activitatea editorială propriu-zisă. De exemplu, bugetul anului 1996 prevedea alocarea a echivalentului de 2,5 mln. dolari SUA pentru editarea manualelor, dar situația bugetară precară din acea perioadă a permis disbursarea aproximativ a 10% din această sumă. Finanțarea procesului de editare a manualelor pentru învățămîntul obligator devenise în anii 1996-1997 o problemă care practic nu mai putea fi rezolvată prin metodele tradiționale, moștenite de la sistemul centralizat de comandă.

Tabelul 3. Alocările prevăzute în bugetul Ministerului Educației pentru editarea manualelor

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Alocări pentru editarea manualelor, mln. lei	4,0	6,0	6,0	3,5	4,0	3,2

Sursa: Ministerul Educației

Lipsa unui mecanism durabil de finanțare a procesului de editare a manualelor a impus conducerea de atunci a ministerelor învățămîntului și finanțelor să apeleze la serviciile organismelor financiare internaționale, cu ajutorul cărora a fost elaborată și, începînd cu anul 1998, implementată *Schema de închiriere a manualelor*. Conform noului mecanism, editarea manualelor școlare se efectuează din contul unui împrumut oferit de Banca Mondială, manualele respective fiind oferite elevilor contra unei taxe anuale de arendă. Durabilitatea financiară a *Schemei de închiriere* este asigurată prin faptul că după scoaterea din circuit a manualelor uzate, reeditarea lor se va efectua din contul mijloacelor provenite din taxele de arendă. Pe parcursul anilor 1998–2001 au fost editate 74 de titluri de manuale școlare cu un tiraj total de 2,8 mln. de exemplare.

Tabelul 4. Editarea manualelor școlare în cadrul Proiectului de reformare a învățămîntului general din Republica Moldova

	1998	1999	2000	2001
Titluri	3	20	31	20
Exemplare	242 mii	685 mii	1193 mii	702 mii

Sursa: Ministerul Educației, Fondul Extrabugetar de Manuale

Din avantajele principale ale *Schemei de închiriere a manualelor* vom menționa:

- asigurarea școlilor cu manuale moderne ce corespund curriculei și noilor tehnologii de predare-învățare;

- accesul elevilor ce provin din familiile sărace la studii prin achitarea taxelor de arendă de către organele administrației publice locale;
- formarea și consolidarea pieței de manuale și de servicii editoriale;
- durabilitatea financiară, fapt ce permite reeditarea manualelor școlare în funcție de necesitățile fiecărei instituții de învățământ.

Tabelul 5. Subvenții acordate copiilor din familiile social vulnerabile pentru achitarea taxelor de închiriere a manualelor din partea organelor administrației publice locale

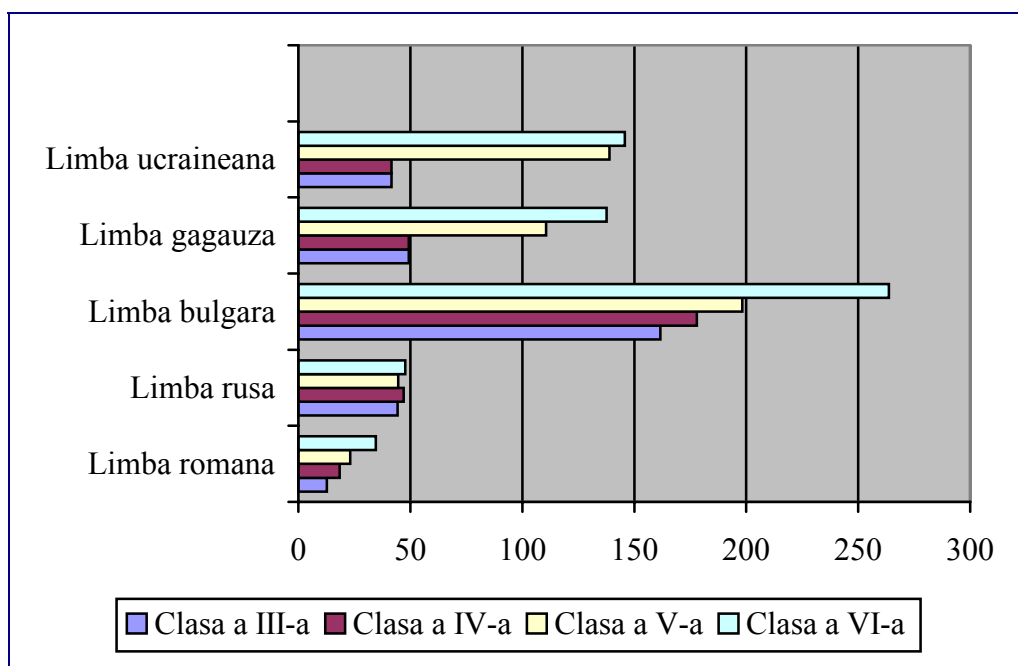
	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Subvenții acordate, mii de lei	0,6	1,01	36,0	130,0

Sursa: Ministerul Educației, Fondul Extrabugetar de Manuale

Neajunsurile mecanismului de asigurare cu manuale au devenit evidente odată cu implementarea lui:

- proiectul prevede editarea tuturor manualelor destinate minorităților naționale, cu excepția celor de limba maternă, numai în limba rusă, fapt ce perpetuează procesul de rusificare forțată a elevilor proveniți din familiile neruse;
- în pofida faptului că prețurile de cost ale manualelor de limbă ucraineană, găgăuză și bulgară sînt foarte mari, schema nu prevede un mecanism echitabil de recuperare a cheltuielilor de editare și distribuire a manualelor;
- lipsa unui suport financiar durabil în cazul implementării Schemei de închiriere a manualelor în învățământul liceal.

Fig. 3. Prețul de cost al manualelor de limba maternă, lei

Sursa: Ministerul Educației, Fondul Extrabugetar de Manuale.

6. Școala rurală mică în perioada de tranziție

Conform estimărilor făcute de către Ministerul Educației⁹, în Republica Moldova numărul mediu de elevi în clasele de gimnaziu este 24. În acest context, prin *școala rurală mică* vom avea în vedere școlile primare și gimnaziile amplasate în localități sătești în care numărul de clase variază între 1–9, iar numărul mediu de elevi în clasă este egal sau mai mic ca 15. De exemplu, în anul de studii 2000–2001 în Republica Moldova funcționau 115 școli primare din care 55 erau școli primare mici. Tot în acest an de studii din cele 661 de gimnazii 219 erau gimnaziile rurale mici.

Tabelul 6. Școlile rurale mici

Județul	Școli primare		Gimnazii	
	Numărul de instituții	Numărul de elevi	Numărul de instituții	Numărul de elevi
Bălți	11	344	43	4529
Cahul	8	279	8	807
Chișinău	3	100	17	1854
Edineț	2	65	35	4015
Lăpușna	3	102	14	1376
Orhei	7	190	32	3593
Soroca	20	482	36	4153
Tighina	-	-	10	998
Taraclia	-	-	-	-
Ungheni	1	60	24	2429
UTA Găgăuzia	-	-	-	-
Total	55	1622	219	23754

Sursa: Ministerul Educației.

În 38 de gimnazii și 50 de școli primare mici funcționează clase cu predare simultană. Majoritatea școlilor rurale mici care includ astfel de clase se află în localitățile fostelor județe Soroca și Orhei. Deschiderea claselor cu predare simultană este impusă de numărul mic de copii care se înscriu în școlile respective. Chiar din numărul total mic de copii care sînt în aceste localități, mulți părinți înscriu copii săi, din diferite motive, la alte școli. În cazul în care directorul școlii nu dorește să deschidă clase cu predare simultană, copii sînt înscriși în clasa întâi peste un an. În astfel de cazuri jumătate dintre copii din sat trebuie să meargă la școală mai tîrziu ori mai devreme cu un an. Părinții sînt, de regulă, în fața unei dileme. Ei nu știu cum este mai bine să procedeze cu copiii lor, alegerea, în cazul de față, fiind foarte limitată.

În școlile rurale mici se atestă o lipsă acută de cadre didactice. Numai 30% din profesorii ce predau în aceste școli au grade didactice, 50% de procente din ei nu dispun de pregătirea de specialitate necesară, 65% din profesori predau cîte 3 discipline școlare.

⁹ Gh. Gîrneț. Starea actuală a învățămîntului general din Republica Moldova // Reformarea sistemului educațional, Institutul de Politici Publice, Editura Arc, Chișinău, 2001

Majoritatea școlilor rurale mici funcționează în clădiri adaptate care nu dispun de spațiile necesare: săli de clasă, săli pentru calculatoare, săli pentru sport, laboratoare de fizică și chimie, ateliere, cantine, săli pentru festivități etc., din care cauză se lucrează în 2 schimburi sau în mai multe clădiri mici situate la distanțe mari. Ca regulă, multe din clădirile în care sînt amplasate școlile sînt foarte vechi, ele nu au fost reparate de zeci de ani, iar primăriile locale nu dispun de mijloace financiare pentru a le repara. În multe cazuri administrația publică locală este nevoită să întrețină în cadrul unei singure comune mai multe școli mici amplasate în diferite localități, neavînd pentru aceasta mijloacele financiare necesare. Evident, în astfel de condiții practic este imposibilă amenajarea și dotarea laboratoarelor de fizică, chimie, informatică, a sălilor pentru educația fizică.

Una dintre condițiile desfășurării normale a procesului educațional în instituțiile de învățămînt este prezența unei biblioteci completate cu literatură de referință, literatură metodică pentru profesori, literatura artistică pentru elevi, manuale. Cu regret, bibliotecile școlilor primare mici conțin numai manualele școlare obligatorii. În astfel de biblioteci lipsesc dicționarele și enciclopediile, este foarte mic fondul de literatură artistică pentru copii, în special pentru cei de vîrsta 6–9 ani. Literatura artistică existentă este în mare măsură în limba rusă sau în limba română dar în grafie chirilică. Multe din bibliotecile acestor școli nu sînt abonate la nici o ediție periodică.

Prin urmare, autoritățile centrale și administrația publică locală nu asigură accesul copiilor din localitățile rurale mici la studii de calitate, nu promovează politici educaționale eficiente ce ar oferi șanse egale la studii tuturor copiilor, indiferent de locul de naștere și locul de trai.

7. Informatizarea învățămîntului preuniversitar

Informatica participă la formarea și dezvoltarea generală a personalității, accentul instruirii la informatică fiind pus pe dezvoltarea gîndirii logice și algoritmice (structurate). Activitatea persoanei într-un mediu ce devine informatizat este posibilă numai avînd cunoștințe și deprinderi de comunicare cu calculatorul, fapt ce se exprimă prin noțiunea de **cultură informațională**. Informatica ca știință dictează necesitatea unei pregătiri generale a persoanelor care ulterior vor utiliza calculatorul, rețelele de calculatoare și sistemele informaționale. Cunoștințele din domeniul informaticii au un caracter universal și se aplică, practic, în toate domeniile activității umane.

Ca disciplină școlară informatica are ca *scop principal* formarea și dezvoltarea gîndirii algoritmice a elevului. Studiarea informaticii în școlile din Republica Moldova se bazează pe următoarele principii:

- îmbinarea proceselor de predare-învățare a cunoștințelor teoretice cu activitățile practice la calculatoarele personale;
- respectarea particularităților de vîrstă și individuale în dezvoltarea gîndirii algoritmice ;
- interdisciplinaritate;
- echilibrul încărcăturii informaționale;
- continuitate între clase și cicluri;
- diferențierea predării-învățării.

Se preconizează că studiarea informaticii în învățămîntul preuniversitar va asigura:

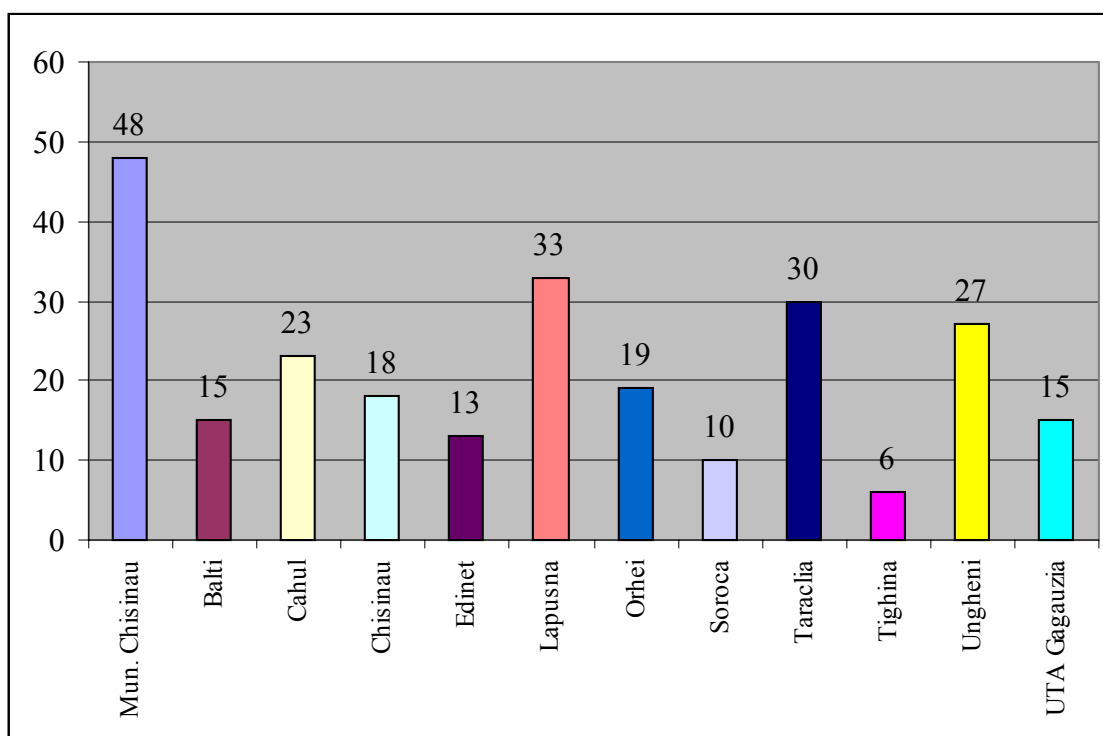
- pregătirea psihologică și practică a elevilor pentru utilizarea calculatorului prin activități specifice vârstei;
- formarea deprinderilor practice de lucru cu calculatorul;

- cunoașterea informaticii ca știință ce include elemente de algoritmizare, modelare, programare, logică, metode de păstrare și de prelucrare a informației;
- cunoașterea sistemului de calcul ca instrument (editoare de text, editoare grafice și de sunet, tabele de calcul, sisteme de gestiune a bazelor de date etc.);
- cunoașterea sistemului de calcul ca obiect (bazele logice și aritmetice ale tehnicii de calcul, structura și funcționarea calculatorului, dispozitivelor periferice, rețelele de calculatoare);
- formarea gândirii algoritmice.

Până în anul 1997 școlile republicii dispuneau de 852 de calculatoare de cele mai diverse tipuri, număr absolut insuficient pentru realizarea obiectivelor propuse. Situația a început să se schimbe odată cu demararea proiectului COMSOROS, care prevedea dotarea școlilor pilot cu calculatoare IBM compatibile și conectarea lor la Internet.

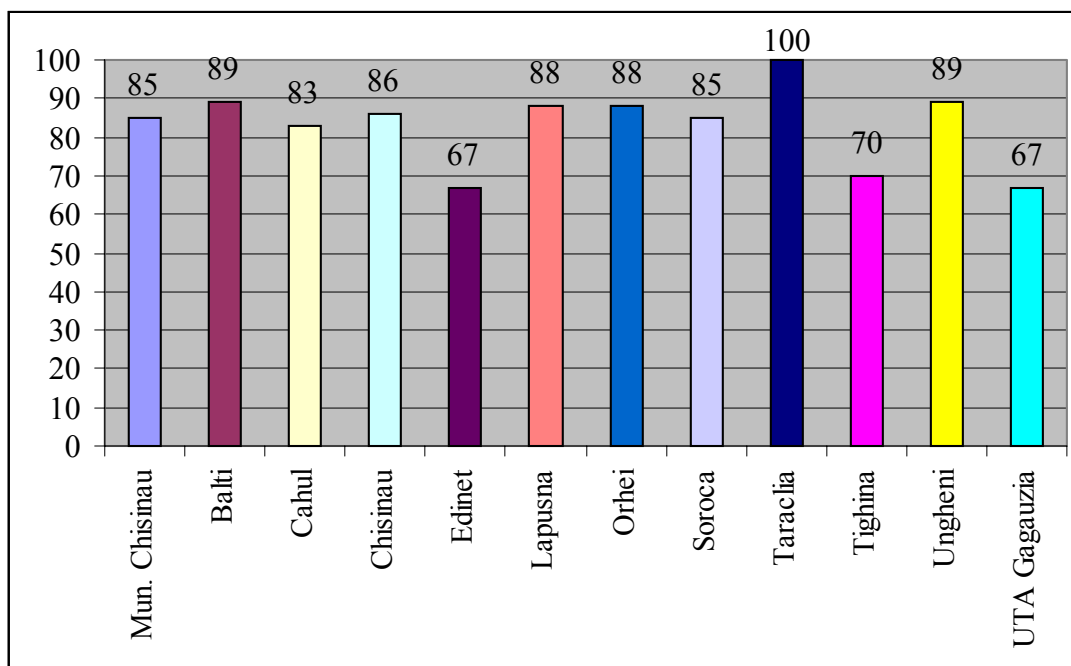
În anul 1998, Guvernul Republicii Moldova a încheiat un contract cu corporația Hewlett Packard conform căruia au fost procurate 885 de clase de calculatoare, fiecare clasă incluzând un server și zece stații de lucru. Cu unele excepții, calculatoarele procurate au fost repartizate în instituțiile școlare, acordându-se prioritate liceelor și școlilor medii (*fig. 4, fig. 5 și fig. 6*).

Fig. 4. Nivelul de asigurare a gimnaziilor cu tehnică de calcul (procente)

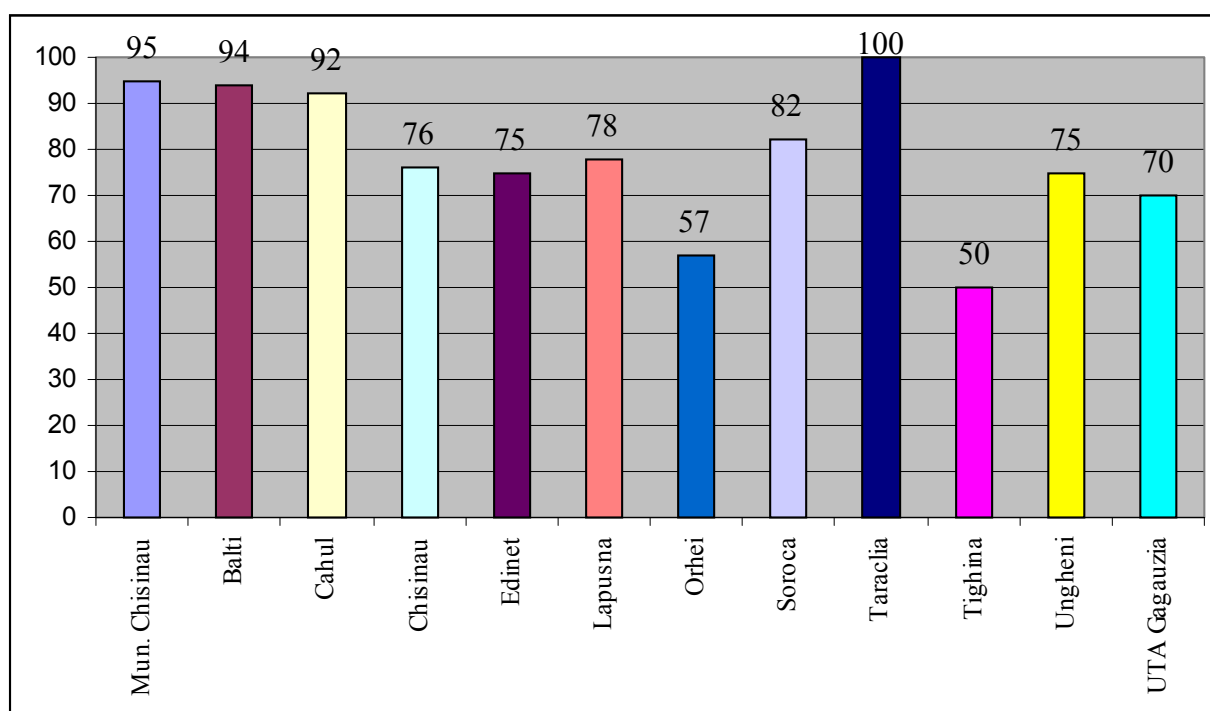
Sursa: Ministerul Educației, Centrul Noilor Tehnologii Informaționale.

Fig. 5. Nivelul de asigurare a școlilor medii cu tehnică de calcul (procente)

Sursa: Ministerul Educației, Centrul Noilor Tehnologii Informaționale.

Fig. 6. Nivelul de asigurare a liceelor cu tehnică de calcul (procente)

Sursa: Ministerul Educației, Centrul Noilor Tehnologii Informaționale.

Din analiza datelor prezentate în *fig. 4* se observă că elevii din majoritatea absolută a gimnaziilor, cu excepția celor din municipiul Chișinău, practic nu au acces la tehnologiile informaționale. O situație relativ mai bună se atestă în cazul școlilor medii (*fig. 5*), în care și discrepanțele în plan teritorial sînt mai mici. Cu regret, în cazul liceelor (*fig. 6*), discrepanțele în dotarea curentă cu tehnică de calcul nu oferă șanse egale la studii de calitate elevilor din localitățile fostelor județe Orhei și Tighina, într-o situație puțin mai bună fiind cei din

localitățile fostelor județe Chișinău, Edineț, Lăpușna și Ungheni. Cu regret, pînă în prezent numai 20 de instituții de învățămînt preuniversitar de stat beneficiază de conexiuni Internet, însă și acestea sînt realizate prin linii telefonice convenționale.

8. Concluzii

Analiza sistemului de învățămînt din Republica Moldova în comparație cu alte țări ne demonstrează că autoritățile, în colaborare cu societatea civilă, ar trebui să stabilească sarcinile referitoare la Obiectivul nr. 2 pornind de la următoarele opțiuni:

A. Realizarea accesului universal la educația primară.

În acest caz se vor utiliza indicatorii de monitorizare stabiliți în Declarația Mileniului. Evident, în cazul Republicii Moldova se cere:

1. Elaborarea metodologiei de calcul a indicatorului *nr. 7* – Ponderea copiilor care, fiind înscriși în clasa I-a, ajung în clasa a V-a.
2. Elaborarea metodologiei de estimare anuală a indicatorului *nr. 8* – *Rata științei de carte la persoanele de 15–24 de ani.*
3. Includerea indicatorilor *nr. 7-8* în formularele statistice oficiale și inițierea procesului de colectare a datelor respective.

Ca sarcină intermediară ar putea servi sporirea Ratei încadrării nete în educația primară de la 84% în anul 2002 la 89% în anul 2006.

B. Realizarea obiectivelor Strategiei naționale “Educație pentru toți”.

Strategia în studiu stabilește direcțiile prioritare ce urmează:

1. Educația timpurie

– majorarea către anul 2007 pînă la 75% a ratei de înrolare în programele preșcolare pentru copii de vîrstă între 3-5 ani și pînă la 100% pentru copiii de 6-7 ani, precum și reducerea în aceeași perioadă la mai puțin de 5% a discrepanțelor dintre regiunile rurale și urbane, dintre grupele dezavantajate și cele cu venituri medii.

2. Accesul la educația de bază de calitate

– asigurarea pînă în anul 2007 a accesului tuturor copiilor la educația de bază de calitate, ceea ce va contribui la dezvoltarea deprinderilor esențiale pentru viață, inclusiv educația pentru sănătate, educația civică, educația pentru viața în familie, instruirea profesională etc.;

– asigurarea către anul 2015 a accesului tuturor copiilor, în special al celor ce locuiesc în condiții dificile, la o educație completă, liberă, obligatorie și de calitate;

– promovarea politicilor de integrare a copiilor cu cerințe educaționale speciale în sistemul educațional comun, elaborarea suportului metodic adecvat, în special pentru instruirea copiilor în situații deosebit de dificile de dezvoltare și/sau sociale;

– creșterea sau cel puțin menținerea către anul 2007 a nivelului actual de 95% al gradului de știință de carte și asigurarea accesului tuturor adulților la programele de educație în familie, programe ce le vor permite să-și dezvolte

apținuturile native și abilitățile de comunicare cu copiii, vor asigura respectarea drepturilor copiilor.

3. Educația nonformală

– dezvoltarea potențialului uman al fiecărui cetățean pentru o viață socială și economică activă, oferind în acest scop trasee și oportunități educaționale de alternativă, în special pentru tinerii și adulții aflați în circumstanțe dificile.

Indicatorii de monitorizare, în total 53 la număr, ar putea fi colectați de Departamentul de Statistică și Sociologie, Ministerul Educației și organele administrației publice locale.

C. Informatizarea sistemului educațional.

Această opțiune pare destul de ambițioasă și depășește cadrul tradițional care se referă la educația din țările sărace și cele în curs de dezvoltare.

În cadrul opțiunii Informatizarea sistemului educațional sarcina principală ar putea fi formulat ca “Implementarea către anul 2015 în toate instituțiile de învățământ din Republica Moldova a tehnologiilor informaționale moderne”, stabilindu-se ca indicatori:

- numărul de calculatoare la 100 de elevi în clasele de nivel primar/secundar;
- numărul de calculatoare conectate la Internet pentru 100 de elevi în clasele de nivel primar/secundar;
- numărul de calculatoare ce au o viteză înaltă de conectare la Internet pentru 100 de elevi în clasele de nivel primar/secundar/terțiar;
- procentul de profesori (neinformaticieni) care utilizează în mod regulat Internetul ;
- numărul de instituții de învățământ ce oferă studii de nivelul trei în domeniul tehnologiilor informaționale;
- cota disciplinelor școlare asigurate cu cursuri de instruire asistată de calculator;
- ponderea studiilor asistate de calculator în cadrul fiecărei discipline școlare;
- numărul și ponderea profesorilor ce au trecut cursuri de perfecționare în domeniul instruirii asistate de calculator;
- numărul și ponderea instituțiilor școlare cu rețele de calculatoare Intranet;
- ponderea instituțiilor cu conectare permanentă la Internet;
- ponderea instituțiilor cu conectare la Internet prin canale de bandă largă;
- cheltuieli pentru informatizarea învățământului în cifre absolute și ca procent din cheltuielile totale pentru educație.

Menționăm, că ultima opțiune ar corespunde tendințelor moderne din domeniul educației, asigurând dinamizarea și eficientizarea procesului de studii.